

ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

Βροντοῦνε ἀπόψε τᾶρματα, βροντοῦνε τὰ τσαπράζια,
κι ἀχολογᾶν οἱ θεματιῆς ἀπ' τὸν τρανὸ χορὸ,
τ' ἄρματολίκια λάμπουνε—ζαφείρια καὶ τοπάζια,
ὅπως στὸν ἀλησμόνητο καιρὸ.

Κι ὁ Γέρος ποῦ δὲν πλάγιασε στὴ ρίζα τοῦ πλατάνου
πρῶτος λιγᾶει τὴ μέση του στὸν Καλαματιανό,
κ' ἐνῶ σουράει παράμερα ἢ φλογέρα τοῦ τσοπάνου,
τὸ φεγγαράκι βγαίνει ἀπ' τὸ βουνό.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΜΗΤΕΡΑ

(Ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὸ Β' μέρος)

Δίνουμε σήμερα ἓνα χαρακτηριστικὸ κομμάτι ἀπὸ τὸ καινούριο δράμα τοῦ Ταγκόπουλου ποῦ παίχτηκε τὸν περασμένο μῆνα στὸ θέατρο «Ἀθηναίω» ἀπὸ τὸ θίασο Βεᾶκη Νέζεφ. Στὴ σκηνὴ αὐτὴ ζουγραφίζεται πλατιὰ ὅλη ἡ ἰδεολογία τῆς μητέρας καὶ τῆς ὑπερέχειας καθὼς καὶ τοῦ Στεργίδη (κ. Αἰμ. Βεᾶκη).

Ἡ ἴδια σκηνοθεσία, ὅπως στὸ πρῶτο μέρος. Ἀπομνησμένο. Ἡ Ἀγγέλα (κ. Στέλλα Γαλάτη) κάθεται σὲ πολυθρόνα, σιμὰ στὸ μεσιανὸ τραπέζι. Ἡ Ρηγιώ (Μυριέλλα Ταγκοπούλου) ὀλόρθη ἀντικρῦ τῆς, μὲ φοῦστα μαύρη, κοντὴ, καὶ μὲ ποδιὰ ἄσπρη, γαρνιρισμένη μὲ στενὴ δαντέλα Μιλῶντας δὲν κοιτάζει τὴν Ἀγγέλα, μὰ κρατεῖ τὰ μάτια τῆς κερφομένα στὸ πάτωμα. Ἀνοίγοντας ἡ σκηνή, φαίνεται πὼς συνεχιζοῦνε κουβέντα ἀρχινησμένη ἀπὸ ὦρα.

ΑΓΓΕΛΑ

Κ' ἔπειτα ;

ΡΗΝΙΩ

Τι ἄλλο νὰ σᾶς πῶ ;

ΑΓΓΕΛΑ

(Γλυκά) Νὰ μοῦ τὰ πεις ἔλα, ἔλα, Ρηγιώ μου. Ὅπως συνέβηκαν... Πρέπει νὰ ξαίρω... πρέπει νὰ τὰ ξαίρω ἔλα, μὲ ἔλα τους τὰ καθέκαστα, γιὰ νὰ φερθῶ ἀνάλογα στὸ Μιχαλάκη σὰ θάρθει...

ΡΗΝΙΩ

(Ταραγμένα). Μὴ μοῦ τὸν ἀναφέρετε, μὴν ἀναφέρετε οὔτε τὸνομά του, κυρά, γιὰτί, ξαίρετε.

ΑΓΓΕΛΑ

Ὅχι, παιδί μου. Μὴν ταραζέσαι...

ΡΗΝΙΩ

Σὰ θυμάμαι..., ἄμα τοῦ πῆγα τὸ γράμμα... ἄμα τοῦ μίλησα... ἄμα τὸν παρακάλεσα νὰ σπλαχνιστεῖ τὴ Δαφνούλα, νὰ σπλαχνιστεῖ ἐσᾶς...

ΑΓΓΕΛΑ

Μὰ δὲ μοῦ τάπες αὐτά. Δὲ μοῦπες πὼς τοῦ πῆγες καὶ γράμμα.

ΡΗΝΙΩ

Θὰ σᾶς τ῔λεγα κι αὐτό... μὲ τὴ σειρά του... Τὴ δευτέρη βραδιὰ πού... τὸν ἔμπασα σπῆτι... περσομένα μεσάνυχτα... Ναι, ἐγὼ τοῦ ἀνοιξα τὴν πόρτα.. ἐγὼ πάλι, ξημερώματα, τὸν ξέβγαλα ἀπὸ τὴν πίσω πορτούλα...

ΑΓΓΕΛΑ

Νά, Ρηγιώ μου,... Αὐτὸ εἶναι τὸ κακό... Ἄ μοῦ τ῔λεγες τότε... Ἄ μοῦ τ῔λεγες τὴν πρώτη φορά...

ΡΗΝΙΩ

Μὰ πὼς νὰ σᾶς τὸ πῶ ; Ἡ Δαφνούλα μοῦ τ῔κοψε ρητά. «Ἄ μάθει τίποτα ἢ μητέρα, Ρηγιώ, δὲ χασομεράω οὔτε στιγμὴ... Τινάζω τὰ μυαλά μου στὸν ἄέρα...» Κ' εἶδατε ποῦ πῆγε νὰν τὸ κάνει κιδλάς, δίχως ἐγὼ νὰνοίξω τὸ στόμα μου, δίχως νὰ προδῶσω τὸ μυστικό... Τὴ δευτέρη φορά λοιπόν, πού λέτε, κυρά, δὲ χωριστήκανε ἔπως τὴν πρώτη, μὲ φιλιὰ καὶ μὲ ἀγάπες. Δείχνανε πὼς εἶχανε λογοφῆρει. Ὁ κύριος Μιχαλάκης εἶτανε κατσοφιασμένος. Τῆς Δαφνούλας τὰ μάτια πρησμένα ἀπὸ τὰ κλάματα.

ΑΓΓΕΛΑ

Τὸ παιδάκι μου !...

ΡΗΝΙΩ

Ἐγὼ, σὰ νὰ μισοκατάλαβα τί εἶχε συμβεῖ... Ὑστερ' ἀπὸ δυὸ μέρες, ἡ Δαφνούλα μούδωσ' ἓνα γράμμα... Τὸν καλνοβοσε νάρθει τὴ νύχτα, καθὼς μοῦπε, νὰ μιλῆσουν τελιωτικά γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα... Γιὰ ποῖὸ ζήτημα, ἐν ξαίρω... Μοῦπε νὰν τοῦ τὸ πῶ κ' ἐγὼ πὼς εἶναι ἀνάγκη νάρθει... Τοῦ πῆγα τὸ γράμμα, τοῦ μίλησα, τὸν παρακάλεσα. Τοῦ κάκου!. «Πές της νὰ κάνει ἔτι θέλει» μοῦπε. «Πές της πὼς ἐγὼ

δὲν πιάνουμαι στὴ φάκα... Πές της πὼς τὰ μυρίστη-
κα ἐγὼ, πὼς θάβαι συνεννοημένη μὲ τὸν πατέρα της,
καὶ μὲ τὴ μάνα της, θάχουν καὶ τὸν παπὰ ἐκεῖ,
θάχουν καὶ τὰ στέφανα, καὶ μόλις μῶ μέσα, γράπ!
«Ἡσαΐα χόρευε...»

ΑΓΓΕΛΑ

(πὶς πολὺ πονεμένα παρὰ ἀγανακτησμένα). Ὁ
καλιάνθρωπος! Ὁ καλιάνθρωπος!

ΡΗΝΙΩ

Ναί, κυρά μου... Σωστὰ τὸν λέτε. Καλιάνθρω-
πος... (Μικρὴ σιωπὴ) Τὰ εἶπα ἔλα στὴ Δαφνούλα...
Καταταράχτηκε... Τὸ βράδι σὰν πήγατε νὰ πλα-
γιάσετε, κλειδιώθηκε στὴν κάμαρά της. Ἐγὼ κἀνί
ὑποψιάστηκε... Πῆρα μιὰ καρέκλα καὶ τὴν πήγα
σιγὰ σιγὰ ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα της καὶ ἀνέθηκα
πάνω κ' ἔβλεπα ἀπὸ τὸ φεγγίτη της πόρτας τί γι-
νότανε μέσα. Ἡ Δαφνούλα ἔγραφε... ἔγραφε... ἀκα-
τάπαυτα ἔγραφε... Τέλιωσε δύο γράμματα... τὰ κλει-
σε σὲ φακέλλους, τᾶπισε πάνω στὸ τραπεζάκι της,
τράβηξε πρὸς τὸ κρεβάτι... Ἐσκλειδωσε τὸ συρταρά-
κι της τουαλέτας της, ἔδγαλε τὸ ρεθόλδερ τοῦ ἀ-
φέντη καὶ πήγε καὶ κἀθισε πάλι στὸ τραπεζάκι,
ποῦχε ἀφίσει τὰ γράμματα... Κοίταξε τὸ ρεθόλδερ,
τὸ καλοκοίταξε, τὰ μάτια της τρέχανε ποτάμι καὶ
σὲ λίγο... Τότε πήδηξε ἀπὸ τὴν καρέκλα τὴν ἀνα-
ποδογύρισα, χτύπησα τὴν πόρτα... «Ἄνοιξε, Δα-
φνούλα! Ὁ πατέρας σου πεθαίνει... Τούρθε συμφο-
ρηση καὶ ποὺ κοιμότανε...» Ἄνοιξε κατατρομαγμένη
... Τὴν ἀγκάλιασα... «Δὲν εἶναι τίποτα, τῆς εἶπα
μὴν τρομάξεις!»... Κι ἄρπαξα τὸ ρεθόλδερ... Πῆρα
καὶ τὰ γράμματα... Ἐ! τότε τρέξατε καὶ σεῖς καί...»

ΑΓΓΕΛΑ

Ἐπετάχτηκε ἀπὸ τὸν κρότο τῆς καρέκλας... Ἐ-
πετάχτηκε ἀπὸ τὸν ὕπνο μου...

ΡΗΝΙΩ

Μὰ πὼς δὲν πήρε μυρουδιὰ ὁ ἀφέντης ;...

ΑΓΓΕΛΑ

Κοιμότανε, εὐτυχῶς...

ΡΗΝΙΩ

Μὰ καὶ σεῖς κοιμόσαστε !...

ΑΓΓΕΛΑ

Ἡ ψυχὴ τῆς μάνας πάντα ἀγρυπνάει σιμὰ στὸ
παιδί της... (μικρὴ σιωπὴ) Πῆρα καὶ τὰ γράμματα.
Μοῦ τὰ εἶπαν ἔλα, τὰ γράμματα... Τὸνα εἶτανε γιὰ
μένα, τᾶλλο γιὰ τὸν κύριο Μιχαλάκη... Τὸ τέρας !...
Τὸ τέρας !... Τί συφορά ἔχερε στὸ σπίτι μου!... Τὸ
ρεθόλδερ τὸ πήρες ἐσύ... (σηκώνεται ταραχμένη).

ΡΗΝΙΩ (δισταχτικά)

Τὸ πέταξα στὸ πηγάδι, κυρά μου, τὸ ἴδιο τὸ
βράδι.

ΑΓΓΕΛΑ

Καλὰ ἔκανες, Ρηνιώ μου! (κἀθετα σὰν ἔξαν-
τλημένη στὸ καναπεδάκι) Ἐλα, Ρηνιώ μου... Ἐλα
κἀθισε κοντά μου... ἐδὼ στὸν καναπέ, παιδί μου...

ΡΗΝΙΩ

Τί λέτε ;... Σιμὰ στὴν κυρά μου νὰ κἀθίσω ;...

ΑΓΓΕΛΑ

Δὲν ὑπάρχουνε δεῦλοι καὶ ἀφεντάδες παιδί μου...
Ἐλα, κἀθισε... (Ἡ Ρηνιώ ζυγώνει συμμαζεμένα. Ἡ
Ἄγγελα τὴν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τραβώντας τη
τὴν κἀθίζει στὸν καναπέ, πλάι της). Ἄνθρωποι κα-
λοὶ καὶ κακοὶ ὑπάρχουνε μοναχά... Καὶ δεῦ ἄνθρω-
ποι καλοὶ, εἶναι ἴσοι κ' ἔχουν ἴσα δικαιώματα στὴ
ζωή, ἀδιάφορο ἂν ὁ ἕνας εἶναι βασιλιάς καὶ ὁ ἄλλος
σκουπιδιάρης...

ΡΗΝΙΩ

(Σὰν ξαφνιασμένη) Σὰ Χριστὸς μιλάτε...

ΑΓΓΕΛΑ

Εἶναι, παιδί μου, γιατί ἔχω τὸ Χριστὸ μέσα μου...
Αἰσθάνομαι τὴν ἄμορφη του καὶ τὴ γαλήνη του
ἀπλωμένη σ' ἔλη τὴν ψυχὴ μου... σ' ἔλο τὸ εἶναι
μου... (ὕστερ' ἀπὸ λιγὸστιγμὴ σιωπὴ, ἀκκουμπώντας
τὸ κεφάλι της στὴ ράχη τοῦ καναπέ καὶ ἀνασηκώ-
νοντας ψηλὰ τὰ μάτια της, σιγολέει, σὰ σὲ προ-
σευκὴ). «Μαζὶ μου ἔλατε ἔλοι ποὺ ὑποφέρετε καὶ δεοὶ
εἶστε κουρασμένοι κ' ἐγὼ σὰς ξεκουράζω... Σηκώ-
στε τὸ ζυγὸ μου ἀπάνω σας καὶ μάθετε ἀπὸ μένα,
γιατί ἤμερος εἶμαι καὶ μὲ ταπεινὴ καρδιὰ καὶ θὰ
βοῦν ξεκούρασμα ἢ ψυχὴ σας. Τί ὁ ζυγός μου εἶναι
καλὸς καὶ ἀλαφρὸ τὸ φόρτωμά του...»

ΡΗΝΙΩ

(συμπεραμένη) Τί ἄμορφη λόγια! Τί ἄμορφη ποὺ
τὰ λέτε!.. Ἰσα στὴν καρδιὰ χτυπάνε...

ΑΓΓΕΛΑ

Λόγια τοῦ Χριστοῦ μας εἶναι αὐτὰ καὶ ἀνεβαί-
νουνε μοναχά τους στὰ χεῖλια μου σὲ κάθε στενο-
χώρια μου... σὲ κάθε κρίσιμη τῆς ζωῆς μου στιγμὴ...
Καὶ μὲ λυτρώνουν ἀπὸ τὸ μαῦρο βραχνά καὶ μοῦ
ἀπαλαίνουνε τὴ ζωὴ μου..

ΡΗΝΙΩ

Τὰ χαίρουν καὶ εἰ παπάδες τὰ λόγι' αὐτὰ τοῦ
Χριστοῦ μας; Τὰ λένε στὴν ἐκκλησιά; Ἐγὼ ἔσας
φορὲς καὶ ἂν πήγα στὴν ἐκκλησιά, ποτέ μου δὲ με-
τυχε νὰν τὰκούσω.

ΑΓΓΕΛΑ

Στὴν ἐκκλησιά πεῦχει κανεὶς χτισμένη μέσα
στὴν ψυχὴ του τὰκούσι τὰ λόγι' αὐτὰ... Καὶ πόσο
λίγοι ἄνθρωποι λειτουργοῦνται σὲ μιὰ τέτια ἐκκλη-
σιά!.. Ἄλλομονο!..

ΡΗΝΙΩ

(συγκινημένα) Κυρά μου... χρυσὴ μου κυρά!..

ΑΓΓΕΛΑ

Ὅχι ἔτσι, παιδί μου, ὄχι πιά τὸ δουλικὸ αὐτὸ
ἐπιθετο... Λέγε μου τὸνομά μου... λέγε με ἀδερφή
σου, φίλη σου... Μὰ ὄχι πιά κυρά. Τὸ ἐπιθετο αὐτὸ
μὲ βραβαίνει καὶ μάλιστα σὰν τὰκῶ ἀπὸ σέβανε...

ΡΗΝΙΩ

(Γλυστρώντας ἀπαλὰ ἀπὸ τὸν καναπέ, γονατίζει,

ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι της στὰ γόνατα τῆς Ἀγ-
γέλας).

Μάννα μου, γλυκιά μου μάννα... Καὶ μήπως γιὰ
μάννα μου εἶσά; γνώρισα καὶ εἶσά; αἰστανόθηκα
πάντοτε ;.. Πεντάρφανο μὲ πήρατε σπῆτι σας... ἔξα
δλάνερα χρόνια τώρα... καὶ μοῦ ἀνοίξατε τὴν ἀγκα-
λιά σας καὶ σὰ μάννα στοργικὴ πάντα μοῦ φερθή-
κατε... Μοῦ μάθατε καὶ γραμματάκια... μοῦ ἀνοίξατε
τὰ μάτια μου... μοῦ ἀπαλύνατε τὴν ψυχὴ μου... καὶ
νὰ, σήμερα μὲ ἀνεδιάζετε ψηλά... μὲ καθίζεσαι πλάι
σας; Μὰ εἶώ στὰ γόνατά σας, εἶναι ἡ θέση μου...
εἶώ... στὰ γόνατά σας;... μαννούλα μου...

ΑΓΓΕΛΑ

(τὴ σηκώνει καὶ τὴν καθίζει πλάι τῆς, στὴν πρῶ-
τινὴ θέση τῆς.) Εἰώ, παιδί μου... εἰώ, σιμά μου.
σιμά στὴν καρδιά μου, εἶναι ἡ θέση σου...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(μπαίνοντας βασιλικὸς ἀπὸ τὴ μεσιανὴ πόρτα). Ἦρθε
ὁ ἄμορφονός ;.. Ἀκόμα ;

ΡΗΝΙΩ

(βλέποντάς τονε κάνει νὰ σηκωθεῖ) Κύριε...

ΑΓΓΕΛΑ

(κρατώντας τῆ). Κάθισε, παιδί μου...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(χλευαστικά). Ἔτσι... σὰ φιλενάδες, σὰ δυὸ γκαρ
διακὲς φιλενάδες; Δούλα καὶ κυρά πλάι πλάι...

ΑΓΓΕΛΑ

Ἡ Ρηγιὼ δὲν εἶναι δούλα... Εἶναι φιλενάδα μου...
Εἶναι παιδί μου...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(στὸν ἴδιο τόνο). Ἐσύ, βλέπω, δὲν τὴν κηρύχνεις
μοναχά, μὰ ἀρχισες νὰ τὴν ἐφαρμόζεις κιόλας τὴν
κοινωνικὴ ἐπανάσταση! Βιάζεσαι, πολὺ βιάζεσαι,
κυρά μου...

ΑΓΓΕΛΑ

Δὲ βιάζομαι... Ἀπλῶστατα, κάνω καίνο πού
θάρθει μοναχὸ του αὔριο... Καὶ μοῦ ἀρέσει νὰ ζῶ
μέσα στὸ Αὔριο...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(εἰρωνικά). Φιλολογεῖτε πάντοτε, κυρία μου!..

ΑΓΓΕΛΑ

(χαμογελώντας) Ἴσως... Ἀφοῦ κ' ἡ ἀλήθεια εἶναι
φιλολογία, κατὰ τὴ γνώμη σου... (Κάνει νὰ σηκω-
θεῖ. Ἡ Ρηγιὼ τὴ μιμείται).

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(ἐξακαρδισμένος) Ἔτσι ;. Σήκω σήκω, κάτσε κάτσε,
θὰν τὸ πᾶμε ; Σὰ νευρόσπαττα ;

ΑΓΓΕΛΑ

Κάθισε, Ρηγιὼ, εἰώ...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

Ναί, κάθισε !.. Τώρα πούγινης φιλενάδα τῆς γυ-
ναίκας μου, θὰ σοῦ πάρω καὶ τίς μεταξωτὲς τίς κάλ-
τσες πού ἀπὸ καιρὸ λαχταροῦσα νὰ σοῦ τίς πάρω...

Ἀπὸ καιρό... Ξαίρεις. Μὰ μὲ κρατοῦσε ὁ φόβος μπὰς
καὶ ζηλέψει ἡ γυναίκα μου...

ΑΓΓΕΛΑ

(φυσικά, ὄχι στομφώδεια) Μοναχὰ εἶ ταπεινοὶ ἄν-
θρωποι ζηλεύουνε... Κι ἀκόμα κι ἔτσι δὲν ἀγαποῦν
ἀληθινά. Γιατὶ Ἀγάπη θὰ πεῖ θυσία...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

(διακόπτοντας) μὲ τὴ ρίγανη !.. Χά! χά! χά!.. Δὲν
εἶναι νόστιμο αὐτό, Ρηγιὼ ; Ἀγάπη θὰ πεῖ θυσία
μὲ τὴ ρίγανη... Ἔσει, ντεμουαζέλ, ζηλεύετε !

ΡΗΝΙΩ

(μυζεμένα) Ἐγώ ;..

ΑΓΓΕΛΑ

Μὴ στενοχωριέσαι, παιδί μου... Ἐχει κέφι...

ΣΤΕΡΓΙΔΗΣ

Καὶ γιατί νὰ μὴν ἔχω ; Οἱ δουλιές μου καλά
πᾶνε... ἔλα καλά... (περιπαιχτικά) Ἄκουσε, ντεμου-
αζέλ, μπορῶ νὰ σὲ πικρακαλέσω νὰ πᾶς τὸν πῖλο
μου μέσα ;. (Ἡ Ρηγιὼ σηκώνεται καὶ παίρνει τὸ
καπέλλο του). Πὲς καὶ τῆς κόρης μου νάρθει, σὲ
παρακαλῶ...

ΑΓΓΕΛΑ

(γνέποντάς τῆς ἀρνητικά). Ἀργότερα...

(Ἡ Ρηγιὼ φεύγει. Ὁ Στεργίδης ξεπλώνεται σὲ
πολτρὸνα κι ἀνάδει τσιγάρο. Ἡ Ἀγγέλα πηγαινόντας
πρὸς τὴν ἐταζέρα μὲ τὰ βέλια, τὰ βάζει σὲ τάξη,
διαβάζοντας πού καὶ πού κανένα ἐξώφυλλο. Λιγό-
στιγμὴ σιωπῆ).

ΑΝΑΜΝΗΣΗ

Ἄντα τὰ πράγματά μου ἔμειναν ὅπως
νᾶχω πεθάνει πρὶν ἀπὸ καιροῦς.
Σκόνη στὴ σκόνη ἐγέμισεν ὁ τόπος
καὶ γράφω μὲ τὸ δάχτυλο στυλίου.

Ἄντα τὰ πράγματά μου ἀναθυμοῦνται
μιὰν ὥρα πού περάσαμε μαζί,
σ' ἐκείνη τὰ β βλία μου λησμονοῦνται
σ' ἐκείνη τὸ ρολοῖ ἀκόμα ζῆ.

Ἐἴταν εὐτυχισμένη τότε ἡ ὥρα
ψηλά, σ' ἓνα οὐρανὸ ζωγραφιστό.
Μὰ ἔχω πεθάνει τόσα χρόνια τώρα
κ' ἔμεινε τὸ παράθυρο κλειστό.

Κανένος, οὔτε ὁ ἥλιος πιά δὲν μπαίνει.
Ἐρημο τὸ σπιτάκι ἀντιβοεῖ
στὴν ὥρα ἐκείνη ἀκόμα πού σημαίνει
αὐτὴ μονάχα, βράδυ καὶ πρωί.

Δὲν ξαίρω εἰώ ποιὸς εἶναι τώρα ὁ τόπος,
δὲν ξαίρω ποιὸς χαράζει τοὺς σταυρούς,
κι ὅλα τὰ πράγματά μου ἔμειναν ὅπως
νᾶχω πεθάνει πρὶν ἀπὸ καιροῦς.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ